

**O'ZBEK YOSHLAR NUTQIDAGI METAFORIK IFODALARNING
SEMANTIK TAHLILI (IJTIMOIY TARMOQLAR MATERIALLARI
ASOSIDA)**

Mirzanazarova Maxliyo Imomnazar qizi

**СЕМАНТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ МЕТАФОРИЧЕСКИХ ВЫРАЖЕНИЙ В
РЕЧИ УЗБЕКСКОЙ МОЛОДЁЖИ (НА МАТЕРИАЛЕ СОЦИАЛЬНЫХ
СЕТЕЙ)**

Мирзаназарова Махлиё Имомназар кизи

**SEMANTIC ANALYSIS OF METAPHORICAL EXPRESSIONS IN THE
SPEECH OF UZBEK YOUTH (BASED ON SOCIAL MEDIA MATERIALS)**

Mirzanazarova Makhliyo Imomnazar kizi

E-mail: Mirzanazarovamahliyo@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada o'zbek yoshlarining ijtimoiy tarmoqlardagi (Telegram, Instagram, TikTok) nutqida qo'llanilayotgan metaforik ifodalar semantik jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi yoshlar nutqidagi metaforik birliklarni aniqlash, ularni semantik guruhlariga ajratish va funksiyalarini ochib berishdan iborat. Tahlil natijasida metaforik ifodalar tarqalish va ommalashuv, harakat va jarayon hamda emotsional baholash metaforalari kabi asosiy semantik guruhlariga ajratildi. Ular semantik ko'chish, metaforik kengayish va qisman o'zlashma asosida shakllangan bo'lib, kommunikativ, emotsional va identifikatsiya funksiyalarini bajaradi. Tadqiqot

natijalari o'zbek tilining raqamli muhitga moslashuvini va yoshlar submadaniyatining til xususiyatlarini ochib beradi.

Kalit so'zlar: *yoshlar nutqi, metaforik ifoda, semantik tahlil, raqamli diskurs, ijtimoiy tarmoqlar, semantik ko'chish, o'zbek tili.*

Аннотация. *В статье проводится семантический анализ метафорических выражений, употребляемых в речи узбекской молодёжи в социальных сетях (Telegram, Instagram, TikTok). Цель исследования состоит в выявлении метафорических единиц в речи молодёжи, их распределении по семантическим группам и раскрытии их функций. В результате анализа метафорические выражения разделены на основные семантические группы: метафоры распространения и популярности, метафоры действия и процесса, а также эмоционально-оценочные метафоры. Они сформированы на основе семантического переноса, метафорического расширения и частичного заимствования и выполняют коммуникативную, эмоциональную и идентификационную функции. Результаты исследования раскрывают адаптацию узбекского языка к цифровой среде и языковые особенности молодёжной субкультуры.*

Ключевые слова: *речь молодёжи, метафорическое выражение, семантический анализ, цифровой дискурс, социальные сети, семантический перенос, узбекский язык.*

Abstract. *The article presents a semantic analysis of metaphorical expressions used by Uzbek youth on social media (Telegram, Instagram, TikTok). The aim of the study is to identify metaphorical units in youth speech, classify them*

into semantic groups and reveal their functions. As a result of the analysis, the metaphorical expressions are divided into main semantic groups: metaphors of spreading and popularity, metaphors of action and process, and emotional evaluative metaphors. They are formed through semantic transfer, metaphorical extension and partial borrowing and perform communicative, emotional and identity functions. The findings reveal the adaptation of the Uzbek language to the digital environment and the linguistic features of youth subculture.

Keywords: youth speech, metaphorical expression, semantic analysis, digital discourse, social media, semantic transfer, Uzbek language.

Zamonaviy o'zbek tilida raqamli kommunikatsiyaning rivojlanishi yangi leksik va stilistik hodisalarning paydo bo'lishiga sabab bo'lmoqda. Ayniqsa yoshlar nutqida metaforik ifodalar faol qo'llanilmoqda. Metafora bir tushunchani boshqa tushuncha orqali ifodalash usuli bo'lib, raqamli diskursda u axborotni tezkor, obrazli va emotsional yetkazish vositasiga aylanadi. Yoshlar nutqidagi metaforik ifodalar asosan ikki mexanizm orqali shakllanadi: semantik ko'chish (asl ma'nodan yangi ma'noga o'tish) va metaforik kengayish.

1. Metaforik ifodalarning asosiy guruhleri va funksiyalari

Tahlil natijasida metaforik ifodalar uch asosiy semantik guruhga ajratildi:

- 1) **Tarqalish va ommalashuv metaforalari:** *tarmoqni portlatmoq, trendga chiqmoq, algoritmgaga tushmoq, yorib yubormoq, bomba bo'lmoq.* Bu guruh ifodalari kontentning keng tarqalishi va ommalashuvini bildiradi.

- 2) **Harakat va jarayon metaforalari:** *kontentni yemoq, storyga tashlamoq (otmoq), like yig'moq, obuna yig'moq.* Ular raqamli faoliyat va harakatlarni obrazli ifodalaydi.
- 3) **Emotsional va baholash metaforalari:** *kommentlarda o't olmoq, miya portlatmoq, krinj qilmoq, ruhni ko'tarmoq.* Bu guruh his-tuyg'u va baholashni kuchaytirishga xizmat qiladi.

Metaforik ifodalar yoshlar nutqida quyidagi funksiyalarni bajaradi: **kommunikativ** (fikrni qisqa va ta'sirchan yetkazish), **emotsional** (his-tuyg'uni ifodalash), **identifikatsiya** (yoshlar guruhiga mansublikni ko'rsatish) va **pragmatik** (e'tiborni jalb qilish).

2. Yoshlar ijtimoiy tarmoq nutqida metaforik ifodalarning semantik guruhlari

Ijtimoiy tarmoqlardagi yoshlar nutqini o'rganishda metaforalarni ma'no jihatdan bir necha guruhga ajratish mumkin.

2.1. Hissiy holatni ifodalovchi metaforalar. Yoshlar nutqida insonning ruhiy va emotsional holatini fizik harakat yoki jismoniy kuch orqali ifodalash faol kuzatiladi. Masalan: *Bu gap meni sindirdi.* Bu yerda *sindirmoq* fizik obyektga nisbatan bajariladigan harakat bo'lsa, kontekstda insonning ruhiy holatiga ko'chgan va SINISH → RUHIY ZAIFLASHISH konseptual modeli yuzaga keladi. Bu guruh metaforalari yoshlar nutqining emotsional ekspressivligini oshirishga xizmat qiladi.

2.2. Shaxsga baho beruvchi metaforalar. Yoshlar kommunikatsiyasida boshqa shaxsni qisqa va obrazli tarzda baholash ehtiyoji ham metaforik ifodalarning paydo bo'lishiga sabab bo'ladi. Masalan: *U bola bomba ekan.* Bu

yerda *bomba* portlovchi moddani emas, balki juda kuchli taassurot qoldiradigan, juda zo'r yoki faol shaxsni anglatadi.

Semantik ma'no: PORTLOVCHI KUCH → KUCHLI TAASSUROT

Bunday metaforalar ko'pincha ijobiy baho, hayrat yoki maqtovni ifodalaydi. Boshqa tomondan: *Uning gaplari zahar*. Zahar jismoniy organizmga zarar yetkazuvchi modda bo'lsa, metaforik kontekstda achchiq, og'riqli yoki salbiy ta'sir qiluvchi gap ma'nosini beradi.

2.3. Internet va texnologiyaga oid metaforalar. Raqamli muhit yoshlar hayotining muhim qismiga aylangani sababli internet bilan bog'liq tushunchalar ham metaforik tarzda qayta konseptuallashtiriladi. Masalan: *Internet meni yutib yubordi*. Bu ifodada *yutib yubormoq* jismoniy jarayonni emas, internetdan uzoq vaqt foydalanish natijasida insonning vaqt va e'tiborini yo'qotishini anglatadi.

***Semantik ma'no: YUTIB YUBORISH → VAQT VA E'TIBORNI TO'LIQ
EGALLASH***

2.4. Vaqtni ifodalovchi metaforalar. Vaqt mavhum tushuncha bo'lgani uchun u ko'pincha fizik harakat, sarflash yoki yo'qotish obrazlari orqali ifodalanadi. Masalan: *Bugun vaqtim uchib ketdi*. Bu yerda vaqt harakatlanuvchi obyekt sifatida konseptuallashtiriladi. Yoki: *Bir kunimni telefon yeb qo'ydi*. Yemoq fizik jarayon bo'lsa-da, bu kontekstda vaqtning behuda sarflanishini anglatadi.

Semantik ma'no: OVQATNI YEYISH → VAQTNI SARFLASH

Bu kabi metaforalar ayniqsa internet faoliyati bilan bog'liq kontekstlarda faol ishlatiladi.

2.5. Ijtimoiy munosabatlarni ifodalovchi metaforalar. Yoshlar nutqida do'stlik, sevgi, munosabat va muloqot ham turli obrazlar orqali ifodalanadi.

Masalan: *Oramizdagi aloqa sovib ketdi*. Bu yerda *sovimoq* haroratning pasayishini bildiradi, metaforik ma'noda esa insonlar o'rtasidagi munosabatlarning avvalgidek yaqin emasligini anglatadi.

Semantik ma'no: HARORAT → MUNOSABAT

Xulosa

O'zbek yoshlarining ijtimoiy tarmoqlardagi nutqida metaforik ifodalar tilning obrazlilik va ekspressivlik imkoniyatlarini namoyon etuvchi muhim vositalardan biridir. Ular orqali mavhum tushunchalar konkret va yoshlar uchun tanish tajribalar asosida ifodalanadi.

Tahlil metaforik birliklarni hissiy holat, shaxsga baho, internet va texnologiya, vaqt, ijtimoiy munosabat kabi semantik guruhlariga ajratish mumkinligini ko'rsatadi. Ayniqsa, internet va texnologiya bilan bog'liq metaforalar raqamli hayot tajribasining tilga ta'sirini ko'rsatishi bilan ahamiyatlidir. Konseptual metafora yondashuvi asosida qaralganda, bunday birliklarda manba sohaga xos belgilar ko'pincha mavhumroq maqsad sohaga ko'chiriladi. Bu esa metaforaning nafaqat leksik semantik, balki kognitiv xususiyatga ham ega ekanini ko'rsatadi.

Umuman, ijtimoiy tarmoq kommunikatsiyasi yoshlar nutqida yangi metaforik modellar va individual kreativ ifodalarning shakllanishi uchun qulay muhit yaratmoqda. Shu sababli bunday birliklarni muntazam ravishda korpus asosida yig'ish va semantik jihatdan tasniflash zamonaviy o'zbek tilining rivojlanish tendensiyalarini aniqlash imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Burxanova M., Yodgoraliyeva M. O'zbek tilida metaforaning ifodalanishi // Наука и инновации. 2026. № 4 (62). В. 117–119.
2. Hakimova M., Rahmatova F. O'zbek tilida metafora va metonimiya shakllanishida milliy tafakkurning o'rni // Uzbekistan: Language and Culture. 2025.
3. Yuldasheva D.B. Pragmatic and Derivational Changes of the Uzbek Language in Youth Speech (Based on Social Media and Media Texts) // Green Economy and Development. 2026.
4. Umarova N.R., Xojiyeva S.D. O'zbek va ingliz tillarida metaforalar lingvokulturologiyasi // ORIENS.
5. Umurzakova K.X. O'zbekiston ijtimoiy tarmoqlarida yoshlar nutqi // University Research Base. 2024.